

แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคม และภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

สร้อยพัทธ์ เอี้ยวเจริญ*
จิระ ประทีป**

(วันรับบทความ: 1 มกราคม 2564/ วันแก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2564/ วันตอบรับบทความ: 7 เมษายน 2564)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์แนวคิดภาคประชาสังคมและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี (2) วิเคราะห์การพัฒนาเมืองตามแนวคิดภาคประชาสังคมและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี (3) เสนอแนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นักวิชาการ นักประวัติศาสตร์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส และกลุ่มภาคประชาสังคม ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวคิดภาคประชาสังคม ได้แก่ งานสกุลช่างเมืองเพชร ประเพณีและการละเล่นพื้นบ้าน และภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่น มีสำคัญก่อให้เกิดการรวมกลุ่มส่งเสริมสืบสานองค์ความรู้และทำงานร่วมกับส่วนราชการ ด้านแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี องค์ประกอบ ภูมิศาสตร์ ภูมิประชากร ภูมิอารยธรรม และภูมิประวัติศาสตร์ มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันโดยภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่กำหนดก่อให้เกิดการรวมตัวก่อตั้งเป็นชุมชนเมืองก่อเกิดทุนและทรัพยากร (2) การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคม “มิติด้านองค์ความรู้” ภายใต้ฐานคติสร้างความเข้าใจว่าประชาสังคมคือทุนของเมือง ศึกษาอัตลักษณ์ของเมืองและความสัมพันธ์ของเมืองกับหลายองค์กร “มิติด้านบทบาทการแสดง” ภายใต้ฐานคติบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม การหนุนเสริมของแนวคิดภาคประชาสังคม และความเป็นเมืองควรคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนเมืองเพชร ด้านแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี “มิติด้านองค์ความรู้” ภายใต้ฐานคติการใช้หลักการบริหารเพื่อพัฒนาพื้นที่ และประยุกต์ใช้นโยบายสาธารณะ “มิติด้านบทบาทการแสดง” ภายใต้ฐานคติการหนุนเสริมของภูมิรัฐประศาสนศาสตร์กับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ และแนวทางการจัดทำแผนพัฒนา (3) แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคม ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์ของเมือง การใช้พื้นที่สาธารณะ และการพัฒนาทุนบุคลากร ด้านแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี ได้แก่ การเชื่อมโยงกับแผนการเชื่อมโยงของคาบสมุทรภาคใต้ การเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สู่เมืองสุขภาวะ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาเมือง, ภาคประชาสังคม, ภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

* นิสิตปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

** รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Guidelines for Phetchaburi Development by the Civil Society and Geo-Public Administration of Phetchaburi Province

Saranpat Eawjaroen^{*}

Jeera Prateep^{**}

(Received Date: January 1, 2021, Revised Date: March 24, 2021, Accepted Date: April 7, 2021)

Abstract

The purposes of this research were (1) to analyze the civil society, and the geo-public administration of Phetchaburi Province, (2) to discuss the ways to develop the city's civil society and the geo-public administration of Phetchaburi Province, and (3) to offer concrete ways to develop the city's civil society and the geo-public administration of Phetchaburi Province. The study was qualitative research conducted using documents and in-depth interviews. People who gave key information to this research included academic experts, historians, residents' philosophical ideas as well as senior residents, and a selected community group. The research results revealed that the community thoughts included traditional festivals, jobs, local games ideas, and technology. These communal activities created a bond in the group that shared, promoted and continued knowledge as well as worked with the government sectors. The thought processes of the geo-public administration of Phetchaburi Province included the theological thoughts, geographic location, population density, landscape, and history. These all had some level of interaction to the administration; where geographical location did create a community of resources and funds. Moreover, the results showed that the development of Phetchaburi Province from the concept of "The extent of knowledge" was under the principle of mutual residents' rights creating an understanding that the locals were the key to funding, identity and relationship with other organizations to the city. "The extent of performance" was under the individuals with the participation and promotion of the city's concepts and identities that signified the norm of Phetchaburi residents. "The extent of knowledge" was under a managing principle to develop areas and adapt to public campaigns. "The extent of performance" was under a signified principle of the improvement of the geo-public administration patterns tied with the improving standard of living to the city and development plans. Finally, the processes of development from the communal ideas included the identity of the city, the use of public spaces in the city, and the development of funds in the administration. The development of ideas geo-public administration included the interaction of analyzed plans, interaction to the Southern cities and the interaction to the hygienic, and happy place.

Keywords: Urban Development Guidelines, Civil Society, Geo-Public Administration of Phetchaburi Province

^{*} Doctoral of Public Administration, Graduate School of Public Administration, Rangsit University

^{**} Associate Professor Dr., Thesis Advisor, Graduate School of Public Administration, Rangsit University

บทนำ

เพชรบุรีเป็นเมืองที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ปรีดี พิศภูมิวิถี (2557, น.6) กล่าวว่าเมืองเพชรบุรีนั้น คือ “อยุธยาที่มีชีวิต” ซึ่งสอดคล้องกับเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2562) เมื่อคราวลงพื้นที่ศึกษาวัฒนธรรมเมืองเพชรบุรีกล่าวว่าเมืองเพชรบุรีนั้น คือ “อยุธยาที่ไม่ถูกเผา” เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองโบราณ ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองของขอมหรือเขมรโบราณในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (จังหวัดเพชรบุรี, 2525, น.213) เคยมีพระมหากษัตริย์ปกครอง และเสด็จประพาสอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองเพชรบุรีจึงมีศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยตั้งแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย เช่น ปราสาทศิลาแลง หรือปราสาทหินวัดกำแพงแลงเป็นศิลปายนสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สมัยกรุงสุโขทัย เช่น พระพุทธรูปในถ้ำเขาหลวง เจดีย์แปดเหลี่ยมในถ้ำเขาหลวง และสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นปัจจุบันยังคงรักษา และซ่อมแซมให้คงอยู่ในรูปแบบเดิมมิได้ผิดโฉมไปจากเดิมและยังปรากฏให้เห็นอยู่หลายแห่ง เช่น วัดสระบัว พระอุโบสถนั้นเป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา วัดเกาะ ใบเสมาทำด้วยศิลาทรายมีลวดลายรูปทรงแบบในสมัยอู่ทอง เจดีย์รายรอบวัดหลายองค์ รูปทรงแบบเจดีย์อู่ทอง วัดไผ่ล้อม ตัวโบสถ์แบ่งเป็นสองตอนสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย และวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นแหล่งรวมศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม สมัยอยุธยา เช่น พระอุโบสถ กุฏิสงฆ์ หรือแม้แต่ถ่าน (หรือส้วมพระ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นของสมเด็จพระสังฆราชแดงโม) และศาลาการเปรียญ (ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นตำหนักของเจ้าฟ้าอภัยทศราชโอรสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) สร้างในสมัยสมเด็จพระพุทธเจ้าเสือ ซึ่งวัดใหญ่สุวรรณารามนี้เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงโปรดปรานยิ่งนัก (จังหวัดเพชรบุรี, 2525, น.214)

อย่างไรก็ดีความเจริญและความรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรมในสมัยอยุธยานี้ นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองเพชรบุรี ทวีโรจน์ กล้ากล่อมจิตต์ (2562) ได้กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมเมืองเพชรบุรีที่มีความเหมือนกับศิลปวัฒนธรรมในสมัยอยุธยานั้น อาจไม่ได้เกิดจากการที่ช่างเมืองหลวงมาเป็นผู้สร้างเสียทุกชิ้นงาน แต่อาจเกิดจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ผ่านการติดต่อค้าขายกับนานาประเทศเสียมากกว่า เพราะการค้าในสมัยอยุธยานั้นเจริญรุ่งเรืองมาก ด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ ภูมิ-รัฐศาสตร์ของเพชรบุรีนั้น เป็นจุดศูนย์รวมของนานาชาติก่อนที่จะเดินทางเข้าสู่เมืองหลวงอยุธยา ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมในสมัยอยุธยาที่ปรากฏอยู่ที่เมืองเพชรบุรีนี้ อาจเกิดจากการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม คือ การถ่ายทอดกันไปถ่ายทอดกันมาระหว่างช่างเมืองหลวงอยุธยากับช่างเมืองเพชรบุรี หรือเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เรียกว่าเป็น “สังคมพหุวัฒนธรรม” หลักฐานที่เป็นข้อยืนยันได้บางส่วนก็คือ งานสกุลช่างเมืองเพชรที่ยังคงได้รับการสืบทอดกันจนถึงปัจจุบันนี้

เมืองเพชรบุรีจึงควรมีสถานการณ์พัฒนาที่โดดเด่นให้สมกับศักยภาพในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา แต่ทุกวันนี้เมืองเพชรบุรีก็มีแนวทางการพัฒนาเหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ที่อยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภายใต้ราชการส่วนภูมิภาคซึ่งมีราชการส่วนกลางกำกับอยู่การพัฒนาเมืองเพชรบุรีในปัจจุบันจึงถูกจัดให้เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตามแผนพัฒนาภาคกลางและพื้นที่กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2560 – 2565 และตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การตั้งกลุ่มจังหวัดและการกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ 3) จังหวัดเพชรบุรีถูกจัดให้เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนล่าง 2 โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มเดียวกับจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดเพชรบุรี โดยให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด และกำหนดให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเพชรบุรีเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ธรรมชาติ) เหมือนกับจังหวัดสมุทรสาคร และมีความสอดคล้องกับจังหวัดสมุทรสงครามเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าว จึงขาดการพิจารณาถึงความ เป็นอัตลักษณ์และบทบาทของเมืองเพชรบุรีในอดีต

การพัฒนาเมืองเพชรบุรีให้เป็นเมืองที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และมีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาถึงบทบาทของเมืองในอดีต บทบาทของเมืองเพชรบุรีในอดีตนั้นมีความสำคัญหลายประการ ได้แก่ ประการแรก บทบาทของเมืองเพชรบุรีในฐานะที่เป็นเมืองประทับแรมของพระมหากษัตริย์ เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์เสด็จมาประทับแรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากพระมหากษัตริย์ที่อุทิศสมบูรณ มีระบบนิเวศเป็นที่พอพระราชหฤทัย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ทรงโปรดให้มีการสร้างพระราชวังขึ้นถึง 3 พระราชวัง ได้แก่ แห่งแรก สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) คือ พระราชวังพระนครคีรี และสร้างให้อยู่บนเขาให้มีศักดิ์เสมอพระราชวังหลวง เพชรบุรีจึงมีลักษณะดั่งเหมือนเมืองหลวงแห่งที่ 2 พระราชทานนามว่า “เขามหาสวรรค์” แต่ชื่อที่เรียกทางราชการเรียกว่า “พระนครคีรี” แห่งที่สอง คือ พระรามราชนิเวศน์ สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงออกแบบตามแบบสถาปัตยกรรมเยอรมัน สร้างแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) และแห่งสุดท้าย คือ พระราชานิเวศน์มฤคทายวัน เป็นพระราชวังฤดูร้อนสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ปัจจุบันเพชรบุรีถูกกล่าวขานอีกชื่อหนึ่งว่า “เมือง 3 วัง” เพราะมีพระราชวังเก่าแก่ถูกสร้างในสามยุคสามรัชสมัย พระราชวังทั้งสามแห่งนี้มีที่มาและความงดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประการที่สอง บทบาทของเมืองเพชรบุรีในด้านการเมืองการปกครอง สมัยอยุธยาเมืองเพชรบุรี

เป็นฐานกำลังรบเป็นเมืองสะสมเสบียงเพื่อส่งเข้าเมืองหลวงในยามศึกสงคราม และในช่วงสมัยของกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ทรงโปรดเมืองเพชรบุรียิ่งนัก ทรงนำวิทยาการจากยุโรปที่ทันสมัยหลายอย่างมาใช้ที่เมืองเพชรบุรี อาทิ เครื่องมือเครื่องวัด การตรวจหาความรู้ทางดาราศาสตร์ การจัดทำถนน สะพาน ทำประปา และการศึกษา มีการนำการแพทย์สมัยใหม่มาใช้ที่เมืองเพชรบุรีเป็นแห่งแรก มีการจัดตั้งโรงเรียนทางช่างสตรี หรือโรงเรียนอาชีวสตรีเป็นแห่งแรก และมีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมจากหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ประการที่สาม บทบาทของเมืองเพชรบุรีในด้านการต้อนรับแขกต่างประเทศ เมืองเพชรบุรีมีโอกาสในการต้อนรับแขกต่างประเทศในหลายรัชกาลจนถึง ปัจจุบัน (รัชกาลที่ 9) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระองค์ทรงสร้างพระราชวังพระนครคีรี โดยออกแบบเป็นศิลปประยุกต์ไทย จีน ฝรั่งเศส เพื่อจัดเตรียมไว้รองรับแขกจากเมืองต่างประเทศในขณะนั้น ประการที่สี่ บทบาทของเมืองเพชรบุรีด้านการค้าและเศรษฐกิจ เมืองเพชรบุรีในสมัยอยุธยา ความมั่งคั่งรุ่งเรืองจากการค้าขายเป็นเมืองที่สร้างรายได้ให้กับเมืองหลวงเป็นอย่างยิ่ง และประการที่ห้า บทบาทของเมืองเพชรบุรีด้านยุทธศาสตร์การศึกสงคราม ด้วยเพราะเหตุผลทางภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี หลายประการได้แก่ ประการแรก เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองชุมทาง หรือเมืองเชื่อมต่อที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยากับหัวเมืองปักษ์ใต้ชายทะเล ประการที่สอง เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองท่า เป็นเส้นทางการค้าทางทะเลการเดินทางที่ต้องผ่านคาบสมุทรมลายู โดยเดินทางเลียบชายฝั่งคาบสมุทรมลายูทั้งทางด้านตะวันตก (อ่าวอันดามัน) และทางด้านตะวันออก (อ่าวไทย) ดังนั้นชุมชนในแถบกลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีทางตะวันออกจึงเป็นจุดพักหรือการเดินทาง ประการที่สาม เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองพักแรม สำหรับการเดินทางเพื่อต่อไปยังเมืองท่าฝั่งตะวันตก คือ เมืองมะริด เมืองมะละเือง และหัวเมืองมอญ ประการสุดท้าย เมืองเพชรบุรีเป็นหัวเมืองฝ่ายตะวันตกและเป็นเมืองหน้าด่าน เพราะมีชัยภูมิที่ใช้เป็นที่ตั้งบัญชาการกองทัพทั้งทางบกและทางน้ำ

เมืองเพชรบุรีที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมถึงปัจจุบันนี้ มีผลมาจากบทบาทของเมืองในอดีตดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ตัวอย่างเช่น จากการเสด็จประพาสและประทับแรมของพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ จึงทำให้เพชรบุรีเป็นเมืองที่มีความเจริญ ความรุ่งเรืองเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดที่แตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ดังความตอนหนึ่งในสมุดเพชรบุรี 2525 กล่าวว่า “...พระอนุสรณ์แห่งพระราชวังราชินีได้ก่อผลให้เกิดอนุสรณ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี อีกมากมาย เช่น ถนนราชดำเนิน ถนนดำรงรักษ์ ถนนราชวิถี สะพานอรุพงษ์ ถนนหาดเจ้าสำราญ รถไฟสายหาดเจ้าสำราญ ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ ต้นมะฮอกกานีที่นำมาจากต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดผลสร้างนิสัยชาวเพชรบุรีรักการก่อสร้าง รักษาความประณีตสวยงาม รักความเจริญงอกงาม เข้มแข็งทรหดอดทนและมีน้ำใจงาม สมควรที่ชนชาวเพชรบุรีรุ่นหลังจะได้สืบทอดและรักษามรดกอันล้ำค่าที่ได้ทรงพระราชทานไว้ให้คงอยู่ไม่สิ้นสุด...” นอกจากผลของอนุสรณ์ต่าง ๆ แล้ว ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงงานสกุลช่างเมืองเพชร ก็เป็นผลมาจากความเจริญที่พระมหากษัตริย์ทรงเสด็จประพาสและมาประทับแรมเมืองเพชรบุรีอยู่เป็นระยะ

ฉะนั้นด้วยจุดเริ่มต้นของความเป็นเมืองเพชรบุรีจึงเริ่มต้นขึ้นจากกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย เริ่มตั้งแต่พระภิกษุสงฆ์ ชุนนาง ชนชั้นสูง พ่อค้า นักเดินทาง คณอพยพ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนถึงชาวต่างชาติ ได้แก่ จีน อินเดีย เปอร์เซีย ฮอลันดา โปรตุเกส สเปน ฝรั่งเศส และอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการเกิดความเป็นเมืองเพชรบุรีทั้งสิ้น ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เห็นได้จากเมืองเพชรบุรีนั้นมีชื่อเรียกขานได้หลากหลาย เช่น ชาวจีนเรียกว่า “เมืองปู้ซาปู้หลี่” ในรัชการจื๋ยวง สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ชาวฮอลันดาเรียกว่า “พิพรี” ชาวฝรั่งเศสเรียกว่า “พิพฟีล และ พิพรี” ชาวเยอรมันเรียกว่า “Puttrib” ชาวอังกฤษเรียก “Petchabooree” เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ กลุ่มบุคคลดังกล่าวเมื่อเทียบกับการเมืองการปกครองในปัจจุบันก็คือ “ภาคประชาสังคม (civil society)” ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการสร้างและการพัฒนาเมืองเพชรบุรีจนถึงปัจจุบันนี้

การพัฒนาเมืองเพชรบุรีที่อิงอยู่บนฐาน “แนวคิดของภาคประชาสังคม” และเน้นความสำคัญทาง “ภูมิรัฐศาสตรศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี” นั้น จะช่วยให้ทิศทางการพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ในขณะเดียวกันความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตรศาสตร์จะช่วยทำให้ภูมิทัศน์ของเมืองยังคงสภาพของความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ความเป็นเมืองโบราณ เพราะการพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์นั้นการพัฒนาควรเกิดขึ้นพร้อมกับการคุ้มครอง และรักษามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมือง มีการบริหารจัดการ การวางแผนตั้งแต่ระดับชุมชน และการวางผังเมือง เช่น ว่าด้วยสถาปัตยกรรมร่วมสมัย และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมืองที่จะเป็นเครื่องมือทางภูมิทัศน์ที่ช่วยดำรงรักษาอัตลักษณ์ของเมือง ตลอดจนการปฏิบัติการปกป้องมรดกเมือง (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2559, น.29) นอกจากนี้ “ทุน” (ศักยภาพ) ของภูมิรัฐศาสตรศาสตร์จะเป็นประโยชน์ต่อการเป็นฐานข้อมูลประกอบในการกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนา และ/หรือการบริหาร เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่

สำหรับ “แนวคิดภาคประชาสังคม” นั้น จะช่วยให้พลังการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองเป็นพลังเสริมทำงานร่วมกับส่วนราชการ เพราะเพียงกำลังของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นเองอาจไม่เพียงพอ เพราะพลังประชาสังคม คือ “อารยสังคม” กล่าวคือพลังที่ครอบคลุมทุกชนชั้นของสังคม เน้นเรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ความกลมกลืน ในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูที่ความแตกต่างหรือ ความแตกแยกภายใน ทั้งนี้ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษกับประเด็นของ “คนชั้นกลาง” “การมีส่วนร่วม” “ความผูกพัน” และ “สำนึกของความเป็นพลเมือง” ดังนั้น “ประชาสังคม” โดยนัยยะนี้ มิได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้นแต่กินความรวมถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคุ้นหน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ Citizenship นั่นเอง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2559)

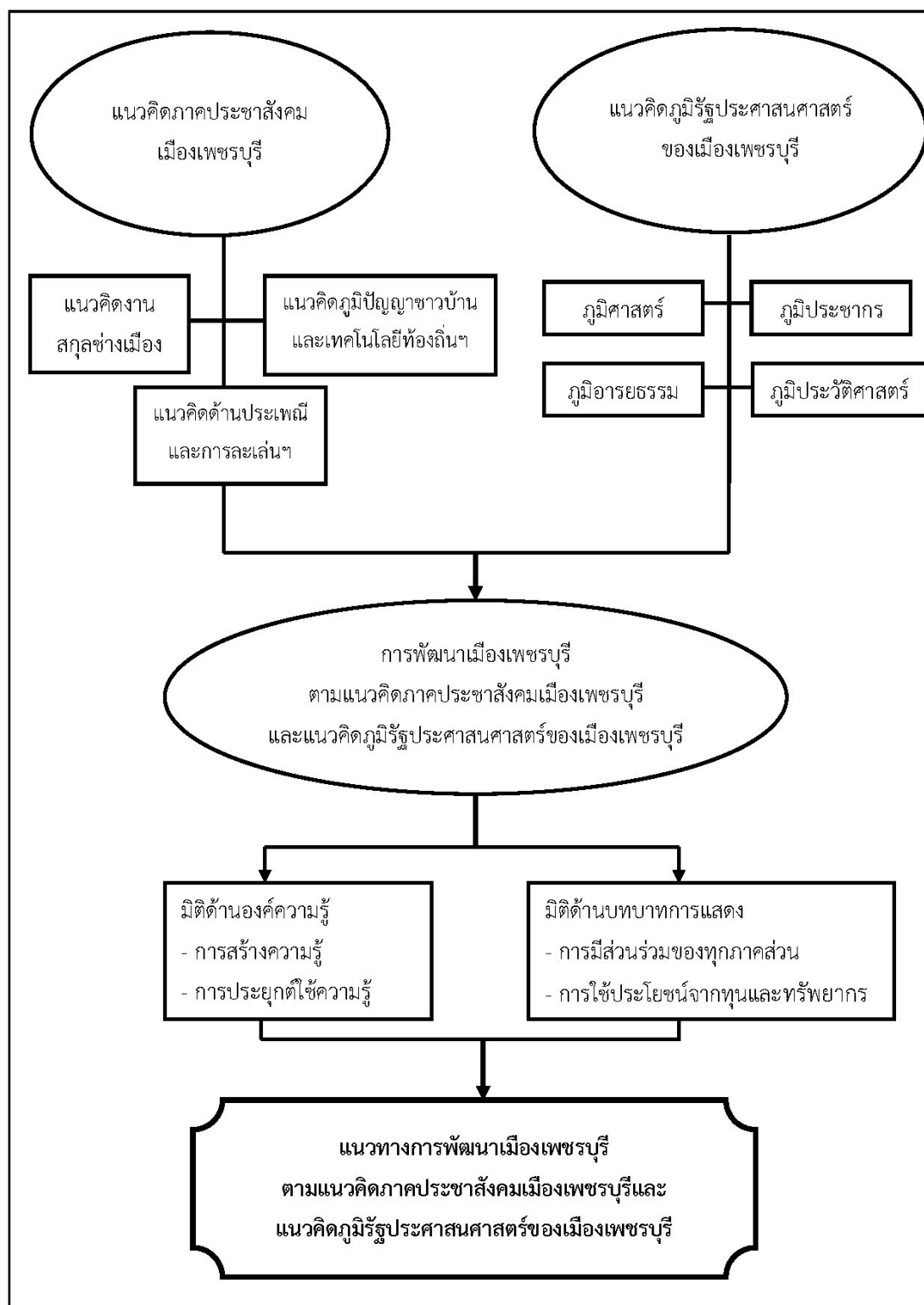
แนวคิดเรื่องภาคประชาสังคมในความเห็นของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2542, น.35) นั้น ได้เน้นย้ำว่าสังคมประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ รัฐ-ประชาสังคม-ปัจเจกชน ซึ่งทั้งสามต้องเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต้องเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน ต้องขัดแย้งคัดค้านกันได้ ขณะเดียวกันก็ต้องปรองดองประสานสามัคคีกันไปด้วยกัน และได้อธิบายว่าประชาสังคม (civil society) นั้น หมายถึง เครือข่ายกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individuals) โดยจุดเน้นของประชาสังคม ประการแรก ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐและมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถขึ้นำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร และอีกประการหนึ่ง ไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้วส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างแก่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นประโยชน์ส่วนรวม หากแต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม

สำหรับภาคประชาสังคมของเมืองเพชรบุรีก็เช่นกัน เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบุคคลที่มีความรู้ทางด้านวิชาการในหลายสาขาวิชา เช่น อาจารย์เกษียณจากวิทยาลัยครูเพชรบุรี นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สกุลช่างเมืองเพชร นักการเมืองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และข้าราชการเกษียณจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ ดังนั้นพลังการขับเคลื่อนในการพัฒนาเมืองเพชรบุรีจึงอยู่บนฐานขององค์ความรู้ทางวิชาการที่มีความหลากหลาย และเชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา ดำเนินการอย่างมีระบบ และสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานของราชการได้อย่างกลมกลืน อย่างไรก็ตามข้อพึงตระหนักที่ควรคำนึงถึง คือ บางครั้งการทำงานของภาคประชาสังคมมิได้เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มแต่เริ่มจากปัจเจกบุคคล (ทวีโรจน์ กล้ากล่อมจิตต์, 2562) จากนั้นจึงเกิดเป็นกลุ่มเกิดขึ้นในภายหลัง แต่การทำงานเป็นลักษณะของการอาศัยเครือข่ายกันและต้องมีการรวมกลุ่มในที่สุด เพราะต้องนำเข้าสู่ระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณต่อการใช้จ่ายในการกิจต่าง ๆ การวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ “แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี” และ “แนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี” เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีและสุดท้ายเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (key informant) ใช้วิธีการเลือกโดยจงใจหรือแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ นักวิชาการ นักประวัติศาสตร์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้อาวุโสและกลุ่มภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ผสมผสานกับการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือกึ่งโครงสร้าง (unstructured or semi-structured interview) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการสนทนาและเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ได้ปรับเปลี่ยนหรือพลิกแพลงได้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2549, น.281)

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ควบคู่กับใช้วิธีการจัดประชุมแสดงความคิดเห็นกลุ่มย่อย (focus group) การดำเนินการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งผู้วิจัยจะวิเคราะห์บริบทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับความสัมพันธ์ของข้อความที่จะสัมภาษณ์ทุกครั้ง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความสอดคล้องของข้อความกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และในบางกรณีจะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) เป็นครั้งที่สอง ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ยังไม่มีความละเอียดพอต่อการนำมาเสนอหรือตีความได้ หรือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีความขัดแย้งกัน

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบ่งการตรวจสอบเป็นการตรวจสอบจากภายในและการตรวจสอบจากภายนอก (ชาย โพธิ์สิตา, 2549, น.394-397) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการตีความ (interpretation) ผลการวิจัยจากข้อค้นพบที่ได้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ส่วนแรก ผลการวิเคราะห์แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี ส่วนที่สอง ผลการวิเคราะห์การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี และส่วนสุดท้าย ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

1.1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี

งานสกุลช่างเมืองเพชรเป็นสิ่งบ่งบอกความตัวตนของเมืองเพชรบุรี หรือเป็นสิ่งที่สร้างความเป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดของชาวเมืองเพชรบุรี และการแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์นี้จึงทำให้องค์ความรู้ทางงานช่างไม่สูญหายไปตามกาลเวลา แต่ในทางตรงกันข้ามกับความยืดหยุ่น

และปรับตัวให้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมด้วยการอาศัยจุดแข็งทางองค์ความรู้ในงานช่างแขนงต่าง ๆ ปรับตัวให้อยู่ร่วมกับยุคสมัยปัจจุบัน การยึดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนวิธีการสืบทอดจากเดิมสืบทอดทางทายาท แต่ปัจจุบันเปิดโอกาสให้แก่บุคคลที่มีความต้องการจะเรียนรู้ และการปรับแนวคิดให้งานช่างนั้นเป็น “งานอาชีพ” (ธานินทร์ ชื่นใจ, 2562)

งานประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านของชาวเมืองเพชรบุรีเป็น “ทุนทางสังคม” และเป็น “ศักยภาพ” ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่หรือการดำรงชีวิต ช่วยในการพัฒนาบุคคลให้คิดอย่างเป็นระบบอยู่บนฐานของเหตุและผล (บุญชู มิตรมาก, 2563) งานประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านแบบเมืองเพชรมีลักษณะที่สำคัญสองประการ คือ ประการแรก งานประเพณีมีความเชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต และเชื่อมโยงกับภูมิปัญญา ประการที่สอง ประเพณีเป็นกฎหมายสังคม หรืองานประเพณีช่วยสร้างบรรทัดฐานให้แก่สังคม ชุมชนนั้น ๆ ดังคำกล่าวของ ล้อม เพ็งแก้ว (2562) ได้กล่าวว่า “...วัฒนธรรมและประเพณีนั้นเป็นน้ำเนื้อของชีวิต...” ดังนั้นการสานต่อแนวคิดแนวปฏิบัติงานประเพณีจึงเป็นเสมือนหนึ่งการช่วยกันสร้างบรรทัดฐานของสังคมได้อีกทางหนึ่ง ข้อเสนอในการสานต่อแนวคิดด้านประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านแบบเมืองเพชรสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ กำหนดวิถีปฏิบัติและพิธีกรรมให้มีความเป็นสากล ยกกระดับของกิจกรรมหรือพิธีกรรมให้ปฏิบัติเป็นเทศกาล และสร้างความเข้มแข็งร่วมกันระหว่างส่วนราชการกับชุมชน

ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่นของเมืองเพชรมีความครอบคลุมต่อการส่งเสริมเกื้อหนุนการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันด้วยเหตุจากคุณค่าคุณลักษณะ 2 ประการ คือ ภูมิปัญญาเกิดจากความสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์ ภูมิปัญญาช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ การส่งเสริมและสานต่อต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ด้านทุนบุคลากรกับองค์ความรู้ ด้านทุนทรัพยากร และด้านทุนทางการบริหารจัดการ โดยดำเนินการตามฐานแนวคิด “ทางภูมิปัญญาช่วยพัฒนาท้องถิ่น” ด้วยเพราะภูมิปัญญามีส่วนสำคัญอีกมิติหนึ่งที่จะช่วยการพัฒนาท้องถิ่นทั้งการพัฒนาในแบบที่เป็นทางการและในแบบที่ไม่เป็นทางการ และ “ผู้นำทางภูมิปัญญาสู่ผู้นำท้องถิ่น” เป็นความในที่แอบแฝงของภูมิปัญญาที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาคนซึ่งมีความสำคัญมากกับการเป็นกลไกไปสู่การพัฒนาเมืองให้ประสบความสำเร็จ หรือการพัฒนาเมืองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้เดิม (2) การปรับเปลี่ยนบริบทตัวเองหรือบทบาทการแสดง และ (3) การให้ความสำคัญกับการสร้างอัตลักษณ์ของตัวเอง

1.2 ผลการวิเคราะห์แนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

ผลการวิเคราะห์แนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีนั้น ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประชากร ด้านภูมิอารยธรรม และด้านภูมิประวัติศาสตร์ พบว่าองค์ประกอบทางภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่กำหนดก่อให้เกิดการรวมตัวก่อตั้งเป็นชุมชนเมือง และการมีทรัพยากรที่เหมาะสม เอื้ออำนวย และเพียงพอต่อการดำรงชีพ ดังเช่นความสำคัญของแม่น้ำเพชรเป็นแม่น้ำสายเดียวในประเทศไทยที่ไหลผ่านภายในจังหวัดแล้วไหลลงทะเลโดยไม่มีแม่น้ำสายใดไหลมาบรรจบ ปากอ่าวของแม่น้ำจึงติดกับปากอ่าวทะเล

(อ่าวไทยตอนบน หรืออ่าวไทย “รูปตัว ก”) อันเป็นพื้นที่สำคัญในการเป็นเมืองท่า ค้าขาย ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จนก่อให้เกิดการเป็นจุดศูนย์กลางรวมตัวจัดตั้งที่อยู่อาศัยพัฒนาสู่ความเป็นเมือง เกิดการเคลื่อนย้ายประชากร (ภูมิประชากร) เข้าสู่พื้นที่ซึ่งก็จะกลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของเมืองในอนาคต ในขณะเดียวกันการมีทรัพยากรที่มีคุณภาพประโยชน์ มีคุณภาพก็จะส่งผลให้เมืองมี “ทุนบุคลากร” ต่อการขับเคลื่อนในด้านต่าง ๆ ซึ่งทุนบุคลากรนี้จะเป็นผู้ผลิต ผู้สร้าง และเป็นผู้บริโภคด้วยเช่นกัน เช่น ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม งานประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงภูมิ ปัญญาแขนงต่าง ๆ (ภูมิอารยธรรม) เพื่อเป็นแบบแผนต่อการดำรงชีวิต เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ร่วมกันในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งแสดงถึงการมี “ทุนทางสังคม” ที่จะช่วยส่งเสริมต่อการมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่วิถีชีวิต และท้ายที่สุดเมื่อมีการดำรงอยู่จนถึงช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา พื้นที่ ชุมชน และท้องถิ่นแห่งนั้นก็พัฒนาจนเกิดเป็นประวัติศาสตร์ (ภูมิประวัติศาสตร์) ซึ่งการหมุนเวียนดังกล่าวนี้ถูกกำหนดด้วย “ภูมิศาสตร์” เช่นเดิม ทั้งในด้านของการประกอบอาชีพ สังคม และวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่

นอกจากนี้ผลของการวิเคราะห์ศักยภาพภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีร่วมกับจังหวัดภายในกลุ่มเดียวกันตามยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พบว่า เพชรบุรีมีความพร้อมในด้านของการมีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยในการผลิตและทำเลที่ตั้ง มีความพร้อมต่อการพัฒนาสู่เมืองท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อเทียบระยะทางสู่เมืองหลวงจังหวัดสมุทรสาครอยู่ห่างจากเมืองหลวง 30 กิโลเมตร จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ห่างจากเมืองหลวง 72 กิโลเมตร แต่ในขณะเดียวกันทั้งสองจังหวัดเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงครามนั้นมีเพียง 3 อำเภอ เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทย และทั้งสองจังหวัดมิได้ทรัพยากรป่าไม้เหมือนเช่นจังหวัดเพชรบุรี ถึงแม้จะเป็นจังหวัดที่อยู่ติดทะเลเช่นเดียวกับจังหวัดเพชรบุรีก็ตาม

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี และแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาเมืองเพชรบุรีสามารถพิจารณาได้สองมิติ คือ มิติด้านองค์ความรู้ ซึ่งประกอบด้วยการสร้างความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ และมิติด้านบทบาทการแสดง ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการใช้ประโยชน์จากทุนและทรัพยากร โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี

การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี “มิติด้านองค์ความรู้” ประกอบด้วย **ประการแรก** การสร้างความรู้ ภายใต้ฐานแนวคิดประชาสังคมคือทุนของเมือง เพราะพลังของภาคประชาสังคมเป็น “ทุนของเมือง” ด้วยเหตุเพราะพลังประชาสังคมจะเป็นผู้ที่คอยสนับสนุน ส่งเสริม ริเริ่ม กระตุ้น หรือช่วยเหลือให้กิจกรรมต่าง ๆ ของเมืองดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม พร้อมกันนี้ก็อาจจะเป็นผู้ที่ขับเคลื่อน ผู้ปฏิบัติ หรือผู้พัฒนาให้เมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการ **ประการที่สอง** การประยุกต์ใช้ความรู้ ภายใต้ฐานแนวคิดการศึกษาอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี และความสัมพันธ์ของเมืองกับหลายองค์กร

สำหรับ “มิติด้านบทบาทการแสดง” สามารถแสดงออกได้ด้วยวิธีการ 2 ประการ คือ **ประการแรก** การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้ฐานแนวคิดบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง และการหนุนเสริมของแนวคิดภาคประชาสังคม และ **ประการที่สอง** การใช้ประโยชน์จากทุน (ศักยภาพ) และทรัพยากร ภายใต้ฐานแนวคิดความเป็นเมืองควรคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนเมืองเพชร

2.2 การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี “มิติด้านองค์ความรู้” ประกอบด้วย **ประการแรก** การสร้างความรู้ภายใต้ฐานแนวคิดหลักการบริหารเพื่อพัฒนาพื้นที่ เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์กับแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ โดยมีหลักการสำคัญในการศึกษาเพื่อพัฒนาประกอบด้วยการพัฒนาที่เน้นภาคการพัฒนาโดยท้องถิ่น เป็นองค์กรภาคสังคม **ประการที่สอง** การประยุกต์ใช้ความรู้ภายใต้ฐานแนวคิดนโยบายสาธารณะ คือเครื่องมือในการพัฒนาเมือง

สำหรับ “มิติด้านบทบาทการแสดง” การวิเคราะห์แนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีเมื่อทราบถึงทุน หรือศักยภาพที่มีอยู่ภายในแล้วประการต่อมาจึงควรมีการกระทำให้เกิดการใช้ทุน (ศักยภาพ) และทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมอย่างสมดุลต่อการพัฒนาเมืองสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการ 2 ประการ คือ **ประการแรก** การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้ฐานแนวคิดการหนุนเสริมของภูมิรัฐประศาสนศาสตร์กับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ **ประการที่สอง** การใช้ประโยชน์จากทุน (ศักยภาพ) และทรัพยากร ภายใต้ฐานแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีกับแนวทางการจัดทำแผนพัฒนา

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

3.1 แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี

แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี พบข้อสรุปในการดำเนินการได้ 3 แนวทาง คือ การสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี การใช้พื้นที่สาธารณะ และการพัฒนาทุนบุคลากร

การส่งเสริม “การสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี” สามารถกระทำได้ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม ในเชิงรูปธรรม เช่น การส่งเสริมให้เกิด “การสร้างสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม” หมายถึงการนำงานศิลปะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง นอกจากการเข้าไปผสมกลมกลืนในการออกแบบและตกแต่งอาคารสถานที่ ทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ตั้งแต่บ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมถึงหน่วยงานราชการต่าง ๆ สำหรับในเชิงของนามธรรมนั้น เช่น การรักษางานประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านแบบเมืองเพชรให้คงไว้ซึ่งแนวปฏิบัติของการเป็น “กฎหมายสังคม” ด้วยการผ่อนปรนพิธีกรรมหรือธรรมเนียมให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปตามยุคสมัย เช่น การยกระดับของกิจกรรมหรือพิธีกรรมให้ปฏิบัติเป็นเทศกาลและการสร้างความเข้มแข็งร่วมกับส่วนราชการ

“การใช้พื้นที่สาธารณะ” พื้นที่สาธารณะตามมุมมองของงานศิลปะ หมายถึง พื้นที่ใด พื้นที่หนึ่งมิได้จำเพาะเจาะจงแน่นอน ชัดเจน ว่าต้องเป็นของหน่วยงานราชการ “พื้นที่สาธารณะ” จึงอาจเป็นพื้นที่บริเวณของวัด สนามกีฬาโรงเรียน สวนสาธารณะ หรือบริเวณริมถนน รวมถึงลานกลางแจ้งที่อยู่ในบริเวณที่อยู่อาศัยของบุคคลใด บุคคลหนึ่งซึ่งได้รับความยินยอมและอนุญาตให้จัดกิจกรรม หรือดำเนินการกิจอย่างใด อย่างหนึ่งตามความเหมาะสม

“การพัฒนาทุนบุคลากร” ทุนบุคลากรเป็น “ศักยภาพ” ที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นกลไกการพัฒนาของเมือง ทุนบุคลากรจึงหมายถึงรวมถึงบุคคลที่มีบทบาทหรือผู้มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเมือง ซึ่งบางกลุ่มก็มิได้มีบทบาทเป็นผู้นำ เช่น บุคคลผู้ประกอบอาชีพช่างแขนงต่าง ๆ และบุคคลที่เป็นผู้นำในลักษณะของ “ผู้นำตามธรรมชาติ” ซึ่งผู้นำในลักษณะนี้เกิดขึ้นเพราะการมีองค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอด หรือได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในบางครั้งอาจเรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” คือ ผู้นำตามธรรมชาติอาจจะเป็นผู้นำของชุมชน หรือเป็นบุคคลที่คนในชุมชน พื้นที่ให้ความเคารพนับถือและศรัทธา

3.2 แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

ภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีกับความเชื่อมโยงของแผน ประกอบด้วย **ประการแรก** การเชื่อมโยงภายในพื้นที่หรือภายในเมือง ด้วยการดำเนินการได้ 5 รูปแบบ (1) สร้างความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับธุรกิจ (2) สร้างความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวกับชุมชน (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท (4) การส่งเสริมการสร้างท้องถิ่นนิยม และ (5) ยกระดับอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น **ประการที่สอง** การเชื่อมโยงระดับภาคหรือระหว่างภาคเป็นการรวมกลุ่มของจังหวัดที่ลักษณะของปัญหาคล้ายคลึงกัน หรือบริบทในการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน หรือความเชื่อมต่อกันด้วยภูมิศาสตร์ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนา หรือร่วมกันในการช่วยหนุนเสริม เติบโตในด้านของทุนการผลิตในด้านใดหนึ่ง รวมถึงการร่วมกันช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ แนวทางในการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญในการเชื่อมโยงกันในภูมิภาค เช่น เขตเศรษฐกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล เขตเศรษฐกิจอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวชายฝั่ง เป็นต้น

ภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีกับการเชื่อมโยงของคาบสมุทรภาคใต้จะเป็นการส่งเสริมให้เมืองเพชรบุรีได้กลับมามีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน เช่น ทำความร่วมมือกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านส่งเสริมแนวนโยบายการค้าชายแดนทางด่านสิงขร หรือร่วมกันศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรของเพชรบุรีไปทางด่านสิงขร ข้ามไปตะนาวศรี และเมืองมะริด ซึ่งอาจเป็นข้อมูลสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อนโยบายการค้าเขตคลองคอดกระ (หรือคลองไทย) ต่อไป

ภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีกับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สู่แนวคิดเมืองสุขภาวะ เป็นการใช้อำนาจประกอบภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีเข้ามาช่วยหนุนเสริมกับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ เพื่อเตรียมพร้อมสู่เมืองที่มีคุณลักษณะของเมืองสุขภาวะ (healthy city) เป็นการเทียบเคียงถึงคุณลักษณะของเมืองสุขภาวะในด้านต่าง ๆ กับองค์ประกอบของภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี พบว่ามีศักยภาพที่พร้อมจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นเมืองสุขภาวะ (healthy city)

อภิปรายผล

1. แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

1.1 แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี

แนวคิดงานสกุลช่างเมืองเพชร แนวคิดด้านประเพณีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านแบบเมืองเพชร และแนวคิดภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่นของเมืองเพชรมีความสำคัญในฐานะเป็นแนวคิดประกอบของ “แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี” ด้วยเพราะการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการทำหน้าที่เพื่อรวมกลุ่มให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือภารกิจ รวมถึงการมีความสำคัญต่อการช่วยกำหนดบรรทัดฐานของกลุ่ม มีค่านิยมร่วมและมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ลักษณะของพฤติกรรมการแสดงนี้ได้สอดคล้องกับทฤษฎีของทิววอร์ด หล่อสุวรรณรัตน์, และ สุขยีน เทพทอง (2555, น.3) ได้กล่าวว่า ประชาสังคม (civil Society) หมายถึง การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมของสังคมโดยมีวัตถุประสงค์ ค่านิยม และผลประโยชน์ร่วมกัน มีการบริหารด้วยตนเอง ไม่หวังผลกำไร ด้วยความสมัครใจ เพื่อผลประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ความลึกซึ้งของพฤติกรรมการแสดงนี้ให้ความสำคัญกับการใช้พื้นที่สาธารณะ (public space) อันเป็นที่รวมกันของผลประโยชน์ (interest) และคุณค่าทางสังคม (societal value) ที่หลากหลาย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Rajesh Tandon and Ranjita Mohanty (2000, pp.6-7, pp.106-112) ที่ได้กล่าวถึงการรวมตัวของภาคประชาสังคมแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) ประชาสังคมเป็นตัวกลางระหว่างบุคคล และสถาบัน หรือระหว่างรัฐกับหน่วยงานอื่น ๆ ช่วยเป็นสื่อกลางการเจรจาต่อรองความต้องการกับรัฐ (2) ประชาสังคมเกิดขึ้นจากการต่อต้านรัฐเผด็จการเริ่มจากการเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคล เพื่อเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยจากรัฐ การสร้างเสริมภาพขึ้นพื้นฐานและเสริมภาพสำหรับพลเมือง ประชาสังคมคมจึงเริ่มต้นจากกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในระบบการเมือง (3) แนวคิดประชาสังคมได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากองค์กรภาคเอกชนในฐานะเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดีตามทฤษฎีของผู้นิยามมีความเห็นว่าภาคประชาสังคมเป็นผลรวมของความคิดริเริ่มส่วนบุคคลและกลุ่มเพื่อส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะมีเป้าหมายเพื่อการมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ข้อเสนอแนะทางความคิดที่หลากหลายโดยมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นอิสระจากรัฐ คำจำกัดความของภาคประชาสังคมจึงขึ้นอยู่กับ การยอมรับของแต่ละบุคคลภายในความแตกต่างของวัฒนธรรมบริบททางการเมืองหรือสถานการณ์อื่น ๆ

1.2 แนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

แนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีเป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ภูมิประชากร ภูมิอารยธรรม และภูมิประวัติศาสตร์ร่วมกับกรอบนโยบายการพัฒนา และ/หรือการบริหาร เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่การพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับประเทศ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของภูมิรัฐศาสตร์ทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังกล่าว มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน กล่าวคือ องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่กำหนดก่อให้เกิดการรวมตัวก่อตั้งเป็นชุมชนเมืองและการมีทรัพยากรที่เหมาะสม เอื้ออำนวย และเพียงพอต่อการดำรงชีพ ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์จึงเป็นข้อกำหนดก่อให้เกิดที่ตั้งของชุมชนเมืองต่อการเป็นแหล่งผลิตตามแนวคิดของวอน ทุแน (Von Thune) (1826 อ้างในวินัย ธิวิทย์การ, 2541, น.209) ในทฤษฎีทำเลที่ตั้ง (Location Theory)

2. การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิด ภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

2.1 การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี

มิติด้านองค์ความรู้ภายใต้ฐานแนวคิดการสร้างความรู้^{นี้} สามารถอธิบายด้วยนิยามของคำว่า “เมือง” มิได้หมายถึงเฉพาะสิ่งปลูกสร้าง อาคารสถานที่ แต่เมืองหมายรวมถึงพื้นที่ทางสังคมหรือพื้นที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมดังเช่นแนวคิดของ อองรี เลอแอฟฟวร์ (Henri Lefebvre, 2003) มองว่าเมือง คือ ความเป็นสังคมเมือง กล่าวคือ เลอแอฟฟวร์ (Lefebvre) เห็นว่าเมืองไม่ได้มองเฉพาะตัวเมือง (urban society in not just in the city) แต่มองที่บรรยากาศเมือง (urban phenomena) มองสภาวะทั้งหมดของความเป็นเมือง ซึ่งบรรยากาศของเมืองมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการสร้างความเป็นเมือง ความเป็นเมืองเป็น “พื้นที่กลาง” (in between space) ด้วยแต่คำว่า “space” ในความหมายของเลอแอฟฟวร์ (Lefebvre) ไม่ได้หมายความว่า “พื้นที่” อย่างในภาษาไทย แต่หมายถึงพื้นที่ของความสัมพันธ์ทางสังคม “พื้นที่กลาง” ก็คือรอยต่อของความสัมพันธ์ของพื้นที่ต่าง ๆ (Henri Lefebvre, 2003) เช่นเดียวกับ ดิน ปรัชญพฤทธ์ (2555, น.309) ได้อธิบายคำว่าเมืองตามหลักของ “มานุษยวิทยาวัฒนธรรม” ว่า “เมือง” เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรม เพราะเมืองคือสิ่งประดิษฐ์คิดค้นทางสังคม (social invention) กล่าวคือ องค์ประกอบของวัฒนธรรมนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และสิ่งประดิษฐ์คิดค้นทางสังคม คำว่าเมืองตามนิยามนี้ได้สอดคล้องกับ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2560, น.111) ซึ่งมีความเห็นว่า “เมือง” สะท้อนถึงจิตกรรมและจิตภาพของความเป็นสาธารณะ ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องของตัวเมืองที่มีสิ่งปลูกสร้าง เพราะมีความหมายถึงการเป็นชุมชนการเมือง สะท้อนความเป็นชาติบ้านเมือง

สำหรับฐานแนวคิดการประยุกต์ใช้ความรู้ ด้านการศึกษาอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรีพบว่า แนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีมีลักษณะพิเศษใน “ด้านการมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน” ลักษณะความพิเศษดังกล่าว อธิบายได้จากหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเพชรบุรี ความตอนหนึ่งกล่าวว่า “...งานศิลปะต่าง ๆ ของเพชรบุรีได้ถูกหล่อหลอมให้เข้ามาเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันที่จะสะท้อนและสื่อถึงความคิดและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองเพชรบุรี...” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544, น.97-98) เช่นเดียวกับคำกล่าวของ ล้อม เฟ็งแก้ว (2562) ได้กล่าวว่า “...วัฒนธรรมและประเพณีนั้นเป็นน้ำเนื้อของชีวิต...”

ด้านฐานแนวคิดความสัมพันธ์ของเมืองกับหลายองค์กร กล่าวคือ การพัฒนาเมืองหรือการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองควรคำนึงถึงความต้องการของ “คนที่อยู่ในเมือง” และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับหลาย ๆ ภาคส่วน หลาย ๆ องค์กร เช่น “เมืองมีความสัมพันธ์กับรัฐ หรือ ส่วนราชการ” “เมืองมีความสัมพันธ์กับสังคม” และ “เมืองมีความสัมพันธ์กับผู้คน” (คนที่อยู่ในเมือง) ประเด็นด้านนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ได้อธิบายว่า การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เป็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นองค์รวมยึดคนเป็นศูนย์กลาง อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นรากฐานการพัฒนา มุ่งให้เกิดความสงบ สะดวก สะอาด ปลอดภัย มีระเบียบวินัย มีเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็ง มีระบบบริหารที่ดี ประชาชน

มีคุณภาพชีวิตที่ดี วิถีชีวิตดี มีความสุข และที่สำคัญการทำเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ต้องอาศัยพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Marcus Grant, Helen Lease, Gabriel Scally, Erica Ison, Jean Simos, Lucy Spanswick & Nicola Palme, 2014, p.10)

ความสัมพันธ์ของเมืองกับสังคม เพราะเมืองช่วยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต กำหนดอาชีพ ก่อให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจและรายได้ บทบาท และหน้าของเมืองเช่นนี้จะช่วยเป็นกรอบแนวคิดสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองที่มีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ของเมือง ดังเช่นแนวคิดในการพัฒนาเมืองตามแนวคิด EOC City เป็นแนวคิดที่ผสมผสานความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้แก่เมืองเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ของเมืองให้มีความยืดหยุ่นสูง และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต (พนิต ภูจันดา, และยศพล บุญสม, 2559, น.29-32)

ความสัมพันธ์ของเมืองกับผู้คน (คนที่อยู่ในเมือง) เนื่องด้วยเพราะจะเป็นกำลัง กลไกทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาเมืองมุมมองด้านนี้พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อเสนอของท่านจรัส สุวรรณมาลา (2560) ซึ่งกล่าวไว้ในการประชุม symposium “ท้องถิ่นไทยกับการสร้างเมืองสำหรับอนาคต” โดยถอดบทเรียนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ได้รับรางวัลบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ 2560 จากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ถ.) กล่าวว่า “...การพัฒนาเมือง ต้องเริ่มจากการมีวิสัยทัศน์ว่าอยากเป็นเมืองแบบไหน แล้วก็ต้องเลือกแบบโดยคนทั้งเมือง ไม่ใช่นายกฯ ท้องถิ่นเป็นคนเลือก...”

มิติด้านบทบาทการแสดงในด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการหนุนเสริมของแนวคิดภาคประชาสังคม ด้านบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง กล่าวคือ การพัฒนาเมืองควรวางรากฐานการพัฒนาคนประกอบควบคู่ไปด้วย เพราะเมืองนั้นเป็นรูปธรรมด้วยส่วนหนึ่งจึงเป็นวัตถุดิบส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นเมืองอาจเป็นจิตวิญญาณ หรืออาจเป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในเมือง ฐานแนวคิดผลการวิจัยดังกล่าวนี้พบว่า เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของการพัฒนาเมืองที่น่าอยู่ ชุมชนที่น่าอยู่ ในประเด็นด้าน “การสร้างความน่าอยู่” สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการมีส่วนร่วม และประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Marcus Grant, Helen Lease, Gabriel Scally, Erica Ison, Jean Simos, Lucy Spanswick & Nicola Palme (2014, p.10) ในรายงาน World Health Organization Regional Office for Europe “Healthy Cities Promoting health and equity-evidence for local policy and practice” ได้กล่าวถึง การสร้างเมืองที่น่าอยู่ต้องทำให้ผู้คนเป็นหัวใจของการพัฒนาอันก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ ความเป็นอยู่ที่ดีปลอดภัยในสังคม และมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

สำหรับ “ความเป็นเมืองควรคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนเมืองเพชร” พิจารณาได้ 2 ลักษณะลักษณะแรก เชิงนามธรรมเป็นการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และการใช้ชีวิตในสังคมซึ่งหากมีการปรับเปลี่ยนก็ควรกระทำอย่างระมัดระวังภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม

ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่มียานวิจัยเรื่องใดที่มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านดังกล่าว ตัวอย่างเช่น วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์ (2560, น.55-80) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นเมือง กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวดอยม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่ามุ่งให้ความสำคัญกับศักยภาพของพื้นที่ ปิยธิดา ปุชนียพงศกร (2556, น.131-132) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวคิดการเติบโตอย่างชาญฉลาดเพื่อกำกับการแพร่กระจายของมหานครในภูมิภาค: กรณีศึกษานครสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยมุ่งให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาเมือง EQC City และ Rajesh Tandon and Ranjita Mohanty (2000, pp.6-7, pp.106-112) ศึกษาวิจัยเรื่อง “CIVIL SOCIETY AND GOVERNANCE A RESEARCH STUDY IN INDIA” ถึงแม้จะศึกษาถึงลักษณะ ความสำคัญ และบทบาทของภาคประชาสังคมไว้อย่างครอบคลุมแต่ก็มีได้กล่าวถึง การให้ความสำคัญกับปัจจัยทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และการใช้ชีวิตในสังคมซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึง “ความเป็นเมืองควรคงไว้ซึ่งวิถีชีวิต”

ลักษณะที่สอง เป็นเชิงกายภาพซึ่งในเชิงกายภาพนี้เป็นเป็นการประยุกต์งานศิลปะหรืองานสกุลช่างเมืองเพชรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของคนเมืองเพชรภายใต้แนวคิด “การใช้ศิลปะนำเมือง” จากวิธีการปฏิบัติดังกล่าว พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rawiwan Oranratmanee (2015, pp.108-109) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “พลวัตของย่านเก่าในเมืองอนุรักษ์ของไทย” โดยศึกษาพลวัตของพื้นที่ย่านเก่าใน 3 เมือง ได้แก่ ย่านตลาดหลวงเมืองเชียงใหม่ พื้นที่สาธารณะเมืองเชียงแสน และพื้นที่ย่านการค้าหน้าทอนเกาะสมุย จากผลการวิจัยมีประเด็นพบว่ามีประเด็นที่มีความสอดคล้องกัน เช่น สภาพแวดล้อมของเมืองมีลักษณะเฉพาะตัวในความเป็นเมืองที่มีเรื่องราวภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนมีปัจจัยเกื้อหนุนทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และความเฉพาะตัวของเมืองเป็นปัจจัยช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนา

2.2 การพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

มิติด้านองค์ความรู้ภายใต้ฐานแนวคิดการสร้างความรู้ ประกอบด้วยประการแรก “การพัฒนาที่เน้นภาค” ความสำคัญของการพัฒนาที่เน้นภาค (Region-based) จุดสำคัญที่สุดคือวัฒนธรรมภาคจะเกิดขึ้น การจะแก้ปัญหาของภาคต้องแก้ด้วยการพัฒนาภาค ปรับลดบทบาทอำนาจของกระทรวงต่าง ๆ ลง เพื่อให้ภาคและจังหวัดได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องและคำนึงถึงเอกลักษณ์ คำนึงถึงความเป็นมา คำนึงถึงจุดเด่นทางภูมิศาสตร์ และข้อเสียทางภูมิศาสตร์ของตัวเอง และทำให้วัฒนธรรมเป็นเศรษฐกิจมากขึ้น คือ ทำให้การท่องเที่ยวเจริญให้มากขึ้น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2558, น.49-51) สำหรับ “การพัฒนาโดยท้องถิ่นเป็นองค์กรภาคสังคม” หมายถึง การปรับเปลี่ยนสถานะและบทบาทของท้องถิ่นให้ลดความเป็นส่วนราชการ หรือลดความเป็นรัฐลง แต่ไม่ได้หมายความว่าถึงการละเลยต่อบทบาทหน้าที่ตามแผนการบริหารราชการแผ่นดิน แนวทางการพัฒนาตามแนวคิดนี้ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2560, น.18) มีความเห็นว่าเป็นแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในเชิงพื้นที่ โดยกล่าวไว้ในหนังสือเมืองนิยม: มุมมองใหม่ต่อเมืองไทย กล่าวว่า “...กระบวนการใหม่ของการพัฒนาประเทศ คือ ต้องให้เมือง นคร มหานครเป็นผู้นำประเทศมีหน้าที่แค่ผู้สนับสนุน ปลดปล่อยให้เมือง นคร มหานครเดินไปข้างหน้า...” ซึ่งท้องถิ่นที่เป็น

องค์การภาคสังคมนั้น ความหมายว่า ท้องถิ่นควรจะลดความเป็นรัฐของตนเองลง ลดความเป็นนายลง ไม่อยู่เหนือองค์การภาคสังคมอื่น ๆ โดยไม่จำเป็น และต้องทำงานร่วมกับภาคสังคมได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557, น.103-104)

มิติด้านบทบาทการแสดง ภายใต้ฐานแนวคิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติ “การหนุนเสริมของภูมิรัฐประศาสนศาสตร์กับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่” ซึ่งการพัฒนานั้นจะถูกวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของเมืองน่า ได้แก่ การสร้างความน่าอยู่ การมีภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจฐาน และการมีระบบบริหารจัดการที่ดี ผลการค้นพบของการวิจัยด้านนี้เป็นข้อเสนอแนะถึงการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “เมือง” อีกมุมมองด้านหนึ่งซึ่งมีความสอดคล้องกับทัศนะของผู้วิจัย กล่าวคือ คำว่า “เมือง” คือ “Urbanism” หมายถึง วิถีชีวิต ข้อตกลงร่วมกัน การทำภารกิจ กิจกรรมร่วมกัน เมืองจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่อาคารและสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น

การใช้ประโยชน์จากทุนและทรัพยากร หมายถึง การพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของตนเอง เป็นการพัฒนาที่เน้นความสำคัญของ “ภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีกับแนวทางการจัดทำแผนพัฒนา” อันจะทำให้เกิด “การใช้ประโยชน์จากทุน (ศักยภาพ) และทรัพยากร” ที่มีความเป็นรูปธรรมภายใต้แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ทิศทางการพัฒนาตามแนวทางนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเมืองตามแนวคิด EQC City ประเด็นด้านแนวคิด เมืองสุขภาวะ (healthy city) ที่เน้นการสร้างความเป็นมิตรกับประชาชน การสนับสนุนการพัฒนา สุขภาพประชาชน โดยการใช้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางสุขภาพกายและทางสุขภาพใจ (พนิต ภูจันดา, และยศพล บุญสม, 2559, น.29-32)

3. แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรีและแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี

3.1 แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี

แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีประกอบด้วยแนวทาง การสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี การใช้พื้นที่สาธารณะ และการพัฒนาทุนบุคลากร กล่าวคือการส่งเสริม และการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี เช่น การส่งเสริมให้เกิด “การสร้างสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม” หมายถึง การนำงานศิลปะเข้ามาร่วมในการพัฒนาเมือง ซึ่งแนวคิดเช่นนี้พบว่างานศิลปะของเมืองเพชรบุรีได้ถูกหล่อหลอมให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันที่จะสะท้อนและสื่อถึงความคิด และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองเพชรบุรี (คณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544, น.97-98) นอกจากนี้แนวคิดภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่นของเมืองเพชรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมืองเพชร เพราะองค์ความรู้ทางภูมิปัญญานั้นช่วยกล่อมเกล้าให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในองค์ประกอบด้าน “การมีภูมิปัญญาท้องถิ่น” (คณะกรรมการอำนวยการกลางโครงการความร่วมมือทางวิชาการฯ, 2551, น.50)

3.2 แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี การสร้างความเชื่อมโยงกันภายในจังหวัดหรือภายในพื้นที่สามารถดำเนินการได้ 5 รูปแบบ ดังนี้ (1) สร้างความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวกับธุรกิจ (2) สร้างความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวกับชุมชน (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท (4) การส่งเสริมการสร้างท้องถิ่นนิยม และ (5) ยกระดับอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาทั้ง 5 รูปแบบ ดังกล่าวนี้นี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วอน ทุแนน (Von Thune) (1826 อ้างใน วันชัย ริมวิทยากร, 2541, น.209) ในทฤษฎีทำเลที่ตั้ง (Location Theory) ประเด็นที่กล่าวว่า ทุกทิศจะมีตลาดและแหล่งผลิตแปรรูปผลิตผลทางเกษตรสำหรับภูมิภาคนั้น โดยมีความเข้มแข็งของกิจกรรมเป็นรูปวงกลมแผ่ออกไปโดยรอบจากศูนย์กลางเมือง

สำหรับการสร้างความเชื่อมโยงของแผนพัฒนาระดับภาค เป็นการรวมกลุ่มของจังหวัด ที่มีลักษณะของปัญหา บริบทการพัฒนา หรือความเชื่อมต่อกันด้วยด้วยภูมิศาสตร์ เพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนา รวมถึงการร่วมกันช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ข้อค้นพบ จากผลการวิจัยด้านนี้เทียบเคียงได้กับแนวคิดของจอห์น ฟรีดแมนน์ (John Friedmann) (1966, อ้างใน วันชัย ริมวิทยากร, 2541, น.212) ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาภาค (Regional Development Theory) โดยจัดอยู่ในกระบวนการพัฒนาขั้นที่สอง เป็นยุคการรวมตัว การพัฒนาอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดศูนย์กลางและเขตรอบนอกที่ผูกพันเชื่อมโยงกัน (Center-periphery relationship) โดยอุตสาหกรรมเป็นกระจุกเดียวและดึงดูดทรัพยากรจากเขตรอบนอกเข้ามารวมในตัวเอง

นอกจากนี้การหนุนเสริมขององค์ประกอบภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี กับแนวคิดเมืองสุขภาวะ (healthy city) เป็นการเทียบเคียงถึงคุณลักษณะของเมืองสุขภาวะ ในด้านต่าง ๆ กับองค์ประกอบของภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี พบว่ามีศักยภาพที่ พร้อมจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นเมืองสุขภาวะ (healthy city) อาทิเช่น มีเครือข่ายทางสังคม มีต้นทุน ทางวัฒนธรรม ข้อค้นพบจากผลการวิจัยด้านนี้อธิบายได้จากความสัมพันธ์ของภาคประชาสังคม เมืองเพชรบุรีซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ ลักษณะการทำงานจะใช้หลักการมีส่วนร่วม (ศิริภา สภาพรวงษา, 2541, น.76-78)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การกำหนดทิศทางการพัฒนาตามแผนบริหารราชการแผ่นดินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับจุดแข็ง และศักยภาพของภาคประชาสังคมที่มีความเป็นรูปธรรม และควรคำนึงถึงความสำคัญของทุนทรัพยากรทางภูมิรัฐประศาสนศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากขึ้น ซึ่งควรมีแนวนโยบายในการดำเนินดังนี้

1.1 โครงการหรือกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดภาคประชาสังคม ควรดำเนินการ โดยภาคประชาสังคมเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ส่วนราชการควรมีหน้าที่ในลักษณะของการเป็นพี่เลี้ยง แนวคิดด้านนี้ส่วนราชการต้องยอมผ่อนปรนในด้านของกฎระเบียบ ข้อบังคับลง และให้อิสระ ในการบริหารงบประมาณแก่ภาคประชาสังคมตามความเหมาะสมเท่าที่สามารถจะกระทำได้ ซึ่งหากสามารถดำเนินการตามลักษณะนี้ได้เท่ากับเป็นการสนับสนุนผลการวิจัยประเด็นด้าน “การพัฒนาทุนบุคลากร” และสถานะของท้องถิ่นก็จะมีบทบาทเป็นองค์กรภาคสังคมอีกนัยหนึ่ง

1.2 แนวคิดภาคประชาสังคมมีลักษณะของการเชื่อมโยงพึ่งพาพึ่งพิงกันควรปรับและประยุกต์การดำเนินโครงการ กิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ เช่น จัดเป็นชุดโครงการในชุดโครงการอาจมีกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีหลายกิจกรรมและแต่ละกิจกรรมต้องมีความต่อเนื่องกัน มีสิ่งเชื่อมโยงกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องด้วยในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคมเมืองเพชรบุรี และตามแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยที่มีความมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกัน ประเด็นที่ควรศึกษาวิจัยเพิ่ม เช่น วิสาหกิจชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์กับความมั่นคงของรัฐ การท่องเที่ยวในแบบวิถีชีวิตใหม่ (new normal)

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2559). ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์. หน้าจั่ว: ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม. 30 (มกราคม – ธันวาคม 2559), 29.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- คณะกรรมการอำนวยการกลางโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษา. (2551). เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชากลยุทธ์การวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2560). รายงานการประชุม symposium “ท้องถิ่นไทยกับการสร้างเมืองสำหรับอนาคต”. จัดโดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 7 พฤศจิกายน 2560, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จังหวัดเพชรบุรี. (2525). สมุดเพชรบุรี 2525. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2549). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2555). การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, และสุชยีน เทพทอง. (2555). การบริหารรัฐกิจร่วมระหว่างรัฐบาลเอกชนและประชาสังคม. สืบค้นจาก http://202.44.73.6/upload/file/Tippawan_article/2552_ThaiArticle_PublicAdministration_tippawan.pdf

- ปิยธิดา ปุชนียพงษ์กร. (2556). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเติบโตอย่างชาญฉลาดเพื่อกำกับการแพร่กระจายของมหานครในภูมิภาค: กรณีศึกษานครสุราษฎร์ธานี. สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีดี พิศุภมิตติ. (2557). ตามรอยฝรั่ง เล่าความหลังเมืองพริบพลี (เพชรบุรี). นครปฐม: บริษัท บุญเจริญ อินเทอร์เน็ต จำกัด.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2560). แผลงการณ์ว่าด้วยเรื่องนคราภิวัฒน์ การพัฒนาเมือง และสุขภาวะเมืองของไทย เมือง กิน คน. กรุงเทพมหานคร: หจก. โรงพิมพ์วิชรินทร์ พี.พี.
- พนิต ภูจันดา, และยศพล บุญสม. (2559). แนวคิดการพัฒนาเมืองต้นแบบ (Urban Design Guideline for Specific Purposed Town). วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม, 3(1), 25-27.
- वलันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2560). การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นเมือง กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยว ดอยม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 8(2), 55-80.
- วันชัย ริมวิทยากร. (2541). เศรษฐศาสตร์เมือง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริณา สถาพรจนา. (2541). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษากลุ่มคนรักเมืองเพชร. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). เมืองนิยม (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- _____. (2558). เมืองย้อนคิด มุ่งสู่อนาคต. นนทบุรี: บริษัท มาตาการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2542). ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง. นครปฐม: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- _____. (2559). แนวคิดเรื่องประชาสังคม. สืบค้นจาก <http://www.ldi.or.th>
- Lefebvre, Henri. (2003). *The Urban Revolution*. London: London School of Economics.
- Marcus Grant, Helen Lease, Gabriel Scally, Erica Ison, Jean Simos, Lucy Spanswick & Nicola Palme. (2014). World Health Organization Regional Office for Europe “Healthy Cities Promoting health and equity-evidence for local policy and practice”. *Summary evaluation of Phase V of the WHO European Healthy Cities Network*. UN City: Denmark.
- Rajesh Tandon, and Ranjita Mohanty. (2000). *CIVIL SOCIETY AND GOVERNANCE A RESEARCH STUDY IN INDIA*. Part of Global Comparative Research Study on Civil Society and Governance Co-ordinated by IDS, Sussex, UK. Tughlakabad Institutional Area, New Delhi: Society for Participatory Research in Asia (PRIA).
- Rawiwan Oranratmanee. (2015). Dynamics of Old Districts in Thai Conservation Cities. *Journal of Mekong Societies*, 11(2), 108-109.

บทสัมภาษณ์

- ธานินทร์ ชื่นใจ. (2562, 12 พฤศจิกายน). ช่างงานจิตกรรมไทย, งานลายรดน้ำ. [บทสัมภาษณ์].
- ทวีโรจน์ กล้ากล่อมจิตต์. (2562, 31 มกราคม). นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. [บทสัมภาษณ์].
- _____. (2562, 19 พฤศจิกายน). นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. [บทสัมภาษณ์].
- บุญชู มิตรมาก. (2563, 22 กรกฎาคม). ประชาชนชาวบ้าน, ผู้อาวุโส, หมอขวัญข้าว (ผู้ประกอบ
ประเพณีรับขวัญข้าว). [บทสัมภาษณ์].
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2562, 19 พฤศจิกายน). ข้าราชการเกษียณ, ประชาชนชาวบ้าน. [บทสัมภาษณ์].
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2561, 12 กุมภาพันธ์). ศาสตราจารย์ (พิเศษ), ผู้อำนวยการหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. [บทสัมภาษณ์].
- _____. (2562, 28 เมษายน). ศาสตราจารย์ (พิเศษ), ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. [บทสัมภาษณ์].